

Sosyo-Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Kişilerin Eğitimleri Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar

İbrahim Yaşar KAZU¹

¹Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, iykazu@firat.edu.tr(ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1039-0482)

Geliş Tarihi/Received: 20.11.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 07.12.2018

e-Yayım/e-Printed: 11.01.2019

DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.1912>

ÖZ

Bu çalışmada Türkiye’de eğitim ve yoksulluk ilişkisi ele alınmıştır. Çalışmada öncelikle eğitimin ekonomik ve sosyal getirileri ele alınmakta, çeşitli ülkelerde ve Türkiye’de eğitim düzeyine göre yoksulların oranları incelenmektedir. Ayrıca Türkiye’de eğitim durumuna göre işgücü durumu, farklı gelir gruplarında ve bölgelerde eğitim harcamaları, eğitimin finansmanı gibi nicel veriler değerlendirilmektedir. Genel bir bilgilendirmenin ardından şu konulara değinilmiştir: Her çocuğun eğitim görme hakkı vardır. Bu hak din, dil, ırk ayrımı yapılmadan her çocuğa sunulmalıdır. Çocukların aile ekonomik durumları bazen yetersiz kalabilmektedir. Bu durum çocukların eğitimlerinin aksamasına neden olur. Bu durumun etkisinin en aza indirilmesi için neler yapılabileceği üzerinde durulmuştur. Sosyal devlet anlayışı içerisinde her bireyin eğitimlerini sürdürebilmeleri için, devlet gerekeni yapmalıdır. Eğitimde fırsat ve imkan eşitliği ilkesinden de hatırlanacağı üzere bazen çocuk parası, burs ve öğrenim kredisi olarak isimleri değişse de devlet, ekonomisi yetersiz kalan ailelerin çocuklarına gereken yardımı yapmaktadır. Çünkü ekonomik durumu ne olursa olsun her birey bu ülkenin vatandaşı olmakla beraber bu ülkenin kalkınması için bireylerin eğitimi ciddi anlamda önem arzeder. Bu çalışmada alınan eğitimlerin niteliğinin farklı okul ve bölgelerde önemli değişiklikler gösterdiğine dikkat çekilmekte ve kamu eğitim yatırımlarının yoksulluğu azaltıcı etkisine vurgu yapılmaktadır. Son olarak; yoksulların eğitim düzeyinin yükseltilmesinde devletin daha aktif ve denetleyici bir rol üstlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, yoksulluk, eğitim politikaları, eğitim yatırımları, yoksulluğu azaltma.

The Problems of The Disadvantaged Individuals in Terms of Socio Economic Conditions During Their Education

ABSTRACT

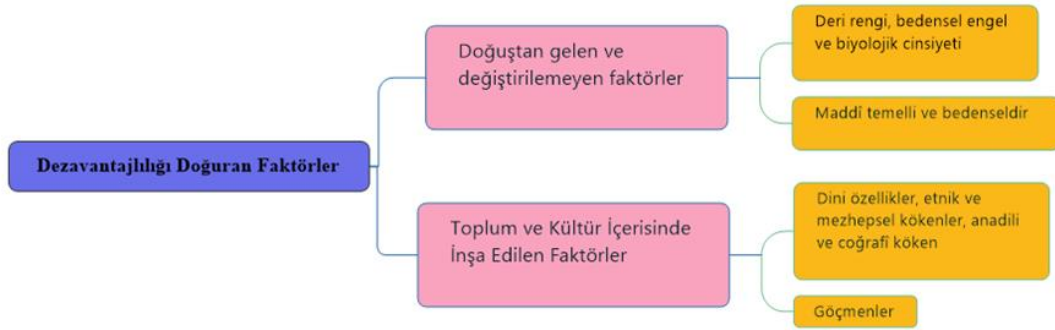
In this study, the relationship between poverty and education in Turkey has been discussed. Primarily, the economic and social proceeds of education and the rate of poor people according to the level of education in Turkey and other countries are examined. Moreover, quantitative data such as the labour force in Turkey with regard to level of education, expense of education in different income groups and regions and educational financing is evaluated. After a general evaluation, such issues are mentioned as: Every child has right to be educated. This right should be given to everyone without religion, gender, language and race discrimination. Economic conditions of families can be sometimes inadequate. This causes disruption in their children education. In this study, what can be done to minimize this problem is discussed. So that every individual is able to continue their education within the understanding of the social state, the state should do its best. It can be said that the state help the disadvantaged individuals in term of socio economic by means of child benefit, scholarship and student loan. Because, regardless of their economic condition, beside that every individual is a citizen of this country, education is essential for the development of this country. In this study, it is shown that the quality of education changes in different schools and regions and also the effect of the public education investments on poverty reduction is emphasized. Finally, it is suggested that the state should take an active and supervisor role in enhancing education level of the poor.

Key words: education, poverty, education policies, education investments, poverty reduction.

1. Giriş

İnsani gelişmişlik ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki insani gelişmeyi doğrudan etkileyerek erken çocukluk eğitimini uluslararası alanda önemli kılmıştır. Eğitim ailede başlar okulda, sokakta, işyerinde devam eder. Dernekler, kitle iletişim araçları, siyasi partiler ve diğer kurumlar bu eğitim süreci içinde yer almaktadır (Coşkun, 2010). Kalıtım ve çevre ise eğitimde duygusal, zihinsel ve bedensel gelişmeyi sağlayan en önemli iki faktör olarak değerlendirilir. Kalıtımın eğitim üzerindeki etkisi, kişinin sahip olduğu genler gereği öğrenmeye doğuştan yatkın olmasıdır. Çevrenin ise, kişinin karakterini şekillendiren en önemli etken olduğu düşünülmektedir. Çünkü kişi, sürekli etkileşim içinde bulunduğu çevrenin kendisine çizmiş olduğu kalıplar çerçevesinde kişiliğini oluşturmaktadır (Bal, 2014). Eğitim hakkı bireyin en temel haklarından biridir. Eğitim hakkımız, formal veya informal olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesinde açıklanmıştır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO); dezavantajlı grupları, ekonomik durumları, cinsiyetleri, etnik veya dinsel kökenleri, örneğin sığınmacılar politik statüleri nedeniyle toplumsal ve ekonomik entegrasyon şansları diğer insanlara göre daha düşük kimseler olarak tanımlamaktadır. Bunlar toprak mülkiyetine veya başka gelir getiren araçlara sahip olmayan ve genellikle sağlık, konut ve eğitim gibi temel toplumsal gerekliliklerden yoksun olan (işsizler, yoksullar, eğitimsizler, sosyal güvenliği olmayanlar, evsizler, ayrımcılığa uğrayan sosyal gruplar vb.) kimselerdir.

Şekil 1. Dezavantajlı Doğuran Faktörler

Bu dezavantajlı gruplar çoğunlukla birbiriyle beslenirler ve iç içedirler. Örneğin eğitimsizler genellikle işsiz; işsiz insanlar yoksul ve çoğu kez de sosyal güvenlikten yoksun olabilmektedir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik, mutlak ve göreceli yoksulluğa yol açarken, dezavantajlı grupların ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Dezavantajlılık; ırk, etnik grup, yoksulluk ya da cinsiyete göre tanımlanmaktadır. Toplumun çoğunun kolaylıkla erişebildiği olanaklara erişimlerinin engellenmesi kişileri dezavantajlı grup yapmaktadır. Buna örnek olarak sağlık, eğitim ve bilgi verilebilir. Dezavantajlı gruplar olanaklara erişirken toplumda birden fazla engelle karşılaşabilir. Bu engel ve sorunların sosyal boyutu ihmal edilmemelidir. Sorunun daha fazla maddi imkân ya da daha fazla devlet yardımı sunmakla çözüleceğini düşünmek yeterli değildir, sosyal bir çalışma yürütülmesi gerekmektedir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik açıdan avantajlı ya da dezavantajlı olma durumları PISA çalışmalarında; Ekonomik Sosyal Kültürel Statü indeksine göre belirlenmektedir. PISA'da düşük performans gösteren öğrencilerin büyük bir çoğunluğu dezavantajlı sosyo-ekonomik alt kesimden gelmektedirler. Dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapıya sahip bir grup öğrenci, dikkat çekici bir şekilde yüksek başarı gösterebilmişlerdir. Bu da başarı için sosyo-ekonomik engellerin üstesinden gelmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler; ülkelerinin sosyo-ekonomik dağılımlarında en alt sıralarda yer alırken, başarı sıralamasında en üst sıralarda performans gösterebilmektedirler (OECD, 2010). Yapılan çalışmalarda öğrenci verileri ve sosyo-ekonomik altyapı arasındaki ilişki irdelenmektedir. Ancak, bu çalışmaların sadece bir kaçı özellikle dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapıya sahip olmalarına rağmen yüksek başarı gösteren öğrenciler üzerine odaklanmaktadır (Borman & Rachuba, 2001; Aikens & Barbarin, 2008; Fındık, 2016). Bu görüş, dezavantajlı olup yüksek başarı gösteren çocukların ekonomiye ve topluma katkı sağlamaları için ne yapılması gerektiği sorusunu gündeme getirmektedir. Eğitim sistemlerinin, dezavantajlı öğrencileri desteklemek ve bu öğrencilerin okulda başarılı olmalarını sağlamak, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin önemli bir sorunudur. Çalışma, bu sorunu vurgulamak ve sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilere yönelik yapılacak olan çalışmaları desteklemek, gerekli önlemleri almak ve politika geliştirmek açısından oldukça önemlidir.

2. Suça İtilmiş Çocuklar

Çocukları suça iten faktörleri incelerken sosyal psikolojik bir teoriye dayalı değerlendirmeler yapmak bilimsel güvenilirlik açısından oldukça gerekli olacaktır. Çocukları suça iten birçok faktör bulunmaktadır. Bunlara; aile ekonomik durumu, anne ya da babanın birisinin ölümü, arkadaş ve okul çevresi, akraba durumları örnek olarak verilebilir (Özalp, 2015). Küçük yaşlarda tüm çocuklar ufak tefek suçlar işlerler. Önemli sayılan küçük suçları işlemeyen hiç kimse yoktur. Ancak bu küçük suçları işleyen çocukların gelecekte de suç

işleyecekleri, suçlu olacakları anlamına gelmez. Gelişim süreci içinde çocukların büyük bir bölümü toplumsallaşır ve çevreye uyum sağlayarak dengeyi kurarlar. Çocuklar, henüz toplumsallaşma sürecini tamamlamadıkları için hangi kurala neden uyulacağını algılayamayabilirler. Çoğu zaman ise yetişkinler, kuralları ve bu kuralların nedenlerini anlatmazlar. Ayrıca kurallar onların doğal dürtüleriyle de çelişmektedir. Ergenlik döneminde ise suça yönelen etkenler, hızlı bir bedensel ve ruhsal değişimden, kalıtsal nedenlerden, zekâ potansiyelinin sınırlılığından kaynaklanacağı gibi çocukluk evresine kadar uzanan yanlış eğitim ve yetersiz sevgi kaynaklı da olabilir. Değişen değer yargıları, ahlak, sanayileşme, göçler, ekonomik yetersizlikler gibi nedenler de ergenlik döneminde bulunan bireyleri suça iten etkenler arasındadır. Çağlar (1981) suça yönelen çocukları; davranışları sosyal çevreleri ana-baba tutumları veya kişisel özellikleri nedeniyle suç işlemeye yatkın olarak tanımlamıştır. Ayrıca suçlu çocuklar; alkol bağımlılığı, ilaç kullanma, çocuğun kötüye kullanılması, çeşitli ruh hastalıkları ve psikopatiye kadar uzanan karakter bozukluklarının kurbanlarıdır. Küçük yaşlarda hiç sevgi görmediği ve kandırıldığı için olumsuz davranış örüntüleri gösteren kimselerdir. Ergenlik döneminden önce hatalı davranışlarına rastlanmayan çocukların ergenlik çağında yaptıkları hatalar, bu özel dönemin zorluk ve değişkenliğinden dolayıdır. Uygun bir yetiştirme yöntemi uygulandığında, bu çocuklar normale dönebilirler. Bozuk aile düzeninden gelen suçlulukta çocuğa bazı kötü davranış örnekleri aşılır. Çocuk, aile ve yakın çevresinin kusurlu yanlarını benimser ve ana dilini öğrendiği gibi bunları da öğrenir.

İkinci derecede anti-sosyal davranış bozukluklarına sebep olan suçluluk türünde; sara, beyin iltihabı gibi tümüyle organik koşullara karşı bir tepki olarak ikincil planda ortaya çıkan kontrol edilmemiş davranış ya da suçlara sahip olan çocuklardır. Ekonomik yoksunluk nedeniyle işlenen suçlar, yaşamlarının ilk yıllarında sürekli olarak yoksulluk çekmiş ve yaşama yolunu suç işlemekte bulan büyük bir grup çocuğu kapsar. Çocuk suçluluğu içerisinde en güç anlaşılını ve tedaviye en çok karşı koyanı psikopati suçlulardır.

Kalıtsal ve biyolojik etkenlerle, çocuğun gelişim evrelerine ilişkin özellikleri bilmemekten doğan eğitim hataları, çocuk suçluluğunun ön koşullarını oluşturur. Bunlar, toplum ve yakın çevre koşullarıyla birleşerek çocuğu suç teşkil eden davranışa iten önemli sebeplerdir. İnsan gelişim süreci içerisinde bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi evrelerden geçer. Gelişim evreleri birbirini etkiler. Bu evrelerden ilki olan bebeklik döneminde anne ve baba önemli rol oynamaktadır. Yapılan araştırmalar, ana-baba kaybının uyum bozukluğuna sebep olduğu kadar davranış bozukluğuna da sebep olduğunu göstermektedir. İntihar girişiminde bulunan ve çeşitli bunalım belirtileri gösteren hastaların büyük bir bölümünün ilk çocukluk yıllarında annelerini kaybettikleri saptanmıştır. Ayrıca annenin varlığına karşın, çocuğa yeterince sevgi iletememesi, aşırı sevgi gereksinimi ortaya çıkarır ve güçlü bir intikam duygusu doğurur. Bunlar suçluluk davranışı ve bunalım getirebilmektedir. İç dünyasındaki zorlukları bu tür tepkilerle ortaya koyan çocuğun sinir sisteminde bozukluklar, davranış ve kişilik yapısında dengesizlikler görülmektedir.

Bebeğin temel bağımlılık gereksinimleri ilk on sekiz aylık dönem içinde karşılanmışsa, çocuk kendini kişilik gelişimi için ikinci evreye hazır hisseder; tam tersine, bu gereksinimler karşılanmamışsa, çocuk sonraki evrelere geçemeyebilir ve saplantı durumu oluşabilir. Son çocukluk çağına "*Çete Çağı*" denilmektedir. Çeteler, ortak ilgilere sahip çocukların oluşturdukları oyun gruplarıdır. Kendi otoritelerini kendileri sağlarlar. Çocuk suçluluğuna, problemlili evre ya da geçiş evresi olarak adlandırılan ergenlik döneminde daha çok rastlanmaktadır. 14 yaş grubu yapılan araştırmalara göre bazı Avrupa ülkeleri ve ülkemizde en çok suç işlenen yaş olarak belirlenmiştir. Ayrıca ülkemizde suçların yaklaşık yarısını yirmi beş yaşın altındaki bireylerin işlemiş olması ve ileri yaşlarda suç işleyenlerin büyük bölümünün, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde de suç işlemiş oldukları belirlenmiştir.

2.1. Çocuk Suçluluğunda Aile ve Okul

Aile fizyolojik olduğu kadar ekonomik ve toplumsal yönleriyle de kişiyi, ruhsal gelişimi, oluşumu ve davranışları açısından biçimlendirip yönlendirir. Aile özellikle okul öncesi dönemde çocuğun yetişmesinde etkin bir toplumsallaştırma kurumudur. Araştırmacılara göre, hoşgörülü ve demokratik ailelerde büyüyen çocuklar, arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha etkin, girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen, fikirlerini serbestçe gerçekleştirme eğilimine sahip olarak büyürler. Bu çocuklarda kendini denetleme arzusunun daha erken rastlanır. Buna karşılık, daha sert bir denetim altında tutulan ailelerde büyüyen çocuklar ise boyun eğme ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirmek ister ve kendi iç dünyalarını açıklamakta zorluk çekerler. Anne-babanın duygusal sorunları olması, ergenin aile içinde kavga ve çekişmeye tanık olması gibi kötü ev koşulları, ergeni bir karmaşaya, iç çatışmaya veya suçlu davranışa itebilir. Aşırı koruma, bir çocuğu diğerinden ayırarak sevme, bazı çocuklarının uyum bozukluklarını görmeme, ergenler arasında uyum zorluğuna neden olan anne-baba davranışları arasında sayılabilir. Anne ve babalar, aşırı koruma ve hoşgörünün egemen olduğu eğitim ve disiplin anlayışı kadar, aşırı sert ve otoriter bir uygulamanın da yanlış ve zararlı olduğunu kabul etmelidirler. Tutarsız, katı, hoşgörüden uzak ve baskılı disiplin uygulaması, olumsuz ve itaatsiz çocukların yetişmesine neden olur. Öte yandan çocuğu tümüyle dürtü ve isteklerinin doğrultusunda serbest bırakan aşırı hoşgörülü ya da umursamaz bir yetiştirme tarzı da, başkalarının zararına isteklerine doyum arayan bencilce davranışların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Çocukların bu olumsuz davranışları, anne-baba-çocuk ilişkisini,

gelişimin ileri evrelerinde daha da bozabilir. Hatta anti-sosyal davranışlara ve suçluluğa da dönüşebilir. Çocuğun sağlıklı bir ruhsal ve toplumsal gelişme gösterebilmesinin ilk koşullarından biri, ailede tutarlı bir disiplin uygulanması ve belli ölçüde bir otoritenin, denetimin varlığıyla mümkün olur. Öte yandan sert ve aşırı otoriter bir baba, çocukta olumsuz tavırların oluşmasına ve onun uyumsuz bir birey olmasına yol açabilmektedir. Aile içinde çeşitli nedenlerle istenmeyen, sevilmeyen çocuğun tipik davranışı saldırganlıktır. Bu çocuklar, başkalarından övgü bekler ve kendilerine özel muamele edilmesini isterler. Olumsuz, kavgacı ve isyankârdırlar. Suç işlemeye eğilimlidirler. Kendilerine şefkat gösterildiğinde buna ilgisiz kalırlar. Kendisine daima yalancı olduğu söylenen, anne ve babası tarafından sevilmeyen, diğer çocuklarla sık sık karşılaştırılan alay edilen ve dayakla cezalandırılan bir çocukta kısa ya da uzun süreli gerginlik halleri görülür. Bu tür kötü uyarışların sürmesi durumunda ise bazı davranış ve uyum bozuklukları görülmesi yüksek olasıdır. Yavuzer (1993) araştırmasında; suçlu deneklerin % 59,9'unun ortanca çocuk olduğunu ve ailelerinde yeterince ilgi ve sevgi görmediğine dikkat çekmektedir. Kızların bozuk aile düzeninden erkeklere oranla daha çok etkilenip acı çektikleri saptanmıştır. Suçlu gençlerin % 22'sinin dağılmış ailelerden geldiklerini belirlemiştir. Ayrıca, deneklerden % 47,6'sının anne ve babalarından çeşitli nedenlerle ayrı kaldıkları görülmüştür.

Suçluluk davranışı, karşılıklı iletişim süreci içinde diğer insanlarla olan ilişkiler sonucu öğrenilir. Suçluluk davranışının öğrenilmesi özellikle yakın gruplar içinde gerçekleşir. Bir kişi, hukuki kuralları uygulanması zorunlu olmayan kurallar olarak yorumlayanlarla fazla, bunları mutlaka uyulması gerekli kurallar olarak yorumlayanlarla az ilişkide bulunursa suç işler. Yavuzer (1993)'in yaptığı araştırmada; suçlu deneklerin % 54 gibi büyük bir bölümünün, ailelerinde hüküm giymiş suçluya rastlanmıştır. Öte yandan arkadaş çevresindeki kötü örneklerinde aile çevresi kadar olmasa da, çocuğu ya da genci etkileme olasılığı bulunmaktadır. Araştırmada suçlu çocukların ailelerinin sorunlarından birinin eğitimsizlik olduğu görülmüştür. Deneklerin annelerinin % 76,6'sının, babalarının da % 40,7'sinin okuma yazma bilmediği saptanmıştır. Ayrıca suçlu çocukların aile yapıları incelendiğinde, üç ilde ele alınan suçlu deneklerden % 67,2'sinin aile yapısının anne-baba-çocuktan oluşan çekirdek aile, % 22'sinin parçalanmış aile, % 10,8'ininse geniş aile olduğu görülmüştür. Suçlulardan elde edilen parçalanmış aile yüzdesi, diğer ülkelerdeki yüzdelere oranla düşük olmakla birlikte, Türkiye ortalamasının (% 8) üç kat üstünde olması nedeniyle dikkat çekicidir.

Ailenin sosyal-ekonomik şartları çocuğun kişiliğini etkiler. Yoksulluk nedeniyle sürekli aç ve sokakta kalan çocuklar suç işleme güdüsüne sahip olabilirler. Suçlu çocuğun ev koşullarının en belirgin olanı, ailenin parasal durumudur. İstatistiksel veriler, çocuk suçluluğuyla yoksulluk ve onun getirdiği koşullar arasında dikkate değer bir ilişkinin bulunduğunu ve bu ilişkinin de önemli sayılacak ölçüde yüksek olduğunu göstermektedir. Aile kurumunun yetersiz ya da eksik olması halinde, bu eksikliği giderecek en güçlü ve organize toplumsal kurum okuldur. Okulun toplumsallaştırma görevini herhangi bir nedenle yerine getirememesi, bireyin başarısını, gelişimini, çevresine uyumunu ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkiler. İnsancıl, bireyi geliştiren, yaşama hazırlayan eğitimin etkinliğine ve önemine karşılık, eksik, yetersiz, yanlış eğitim birçok sorunun kaynağı olabilmektedir. Bazı hallerde okul, çocukların gelişme ve uyum güçlüklerini çözmeye yardım edecek yerde, farkında olmadan güçlüğü artırıcı etkiler yaratmaktadır. Bunun sonucu olarak da okuldan kaçmak, hırsızlık vb. gibi sorun ve suçlar ortaya çıkmaktadır. Yavuzer (1993) araştırmasında, en az ilkokul mezunu olmak koşuluyla seçtiği 214 denekten % 23,3'ünün ortaokul düzeyinde öğrenim gördüğünü, lise ya da yükseköğrenim görmüş suçlu olmadığını saptamıştır. Bu bilgiler ışığında; okulun toplumsallaştırma görevini gereği gibi yerine getirdiği durumlarda çocuk suçluluğunda azalma olacaktır. Ancak yasal olarak suç grubuna girmeyen bazı şiddet olaylarının önemli bir oranını okulda gerçekleştiği görülmüştür. Bu nedenle, okullarda şiddet olaylarının artmasının önlenmesine yönelik çalışmaların başlatılması gerekmektedir. Bu çalışmalar içerisinde, şiddet unsurlarını dışlayan veya içermeyen bir "*okul kültürünün*" oluşturulması son derece önemlidir.

2.2. Suça İtilmiş Çocuk ve Gençlerin Yeniden Topluma Kazandırılması

"Yeniden Eğitim" kavramı çocuk ya da gençlik suçluluğunun, salt hukuksal bir sorun olmayıp daha çok psikolojik ve sosyal içerikli bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. "*Yeniden Eğitim*" suçlu gençlerin, normalden sapan bir davranışa sahip olduklarını, toplumsal uyumsuzluk gösterdiklerini, bu uyumsuzluğun giderilmesi yolunda, toplumsal örgütlenme ve çaba harcanması gerektiğini de ortaya koymaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996). Çocuk suçluluğunda tedavi süreci incelendiğinde, üç farklı yöntemden söz edilebilir:

Önleyicilik ya da erken tanı, suçluluğun iyileştirilmesinde en etkili yöntemlerden biridir. Bu yöntemle 6-7 yaşlarındaki çocuğa uygulanan testler sonucu anti-sosyal eğilimleri saptanır, eğitim ve öğretim bu doğrultuda gerçekleşir. Erken tanı ortaya konulduktan sonra uygulanabilecek eğitim sırasında "*Duyuşsal Davranış Eğitimi*" verilebilir. Duyuşsal davranışların kapsamına, insanlara kazandırılmak istenen duygular, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, vb. girer. Genellikle duyuşsal eğitim demekle ahlâk eğitimi, değer eğitimi, karakter eğitimi, başı eğitimi, demokrasi eğitimi, kişiler arası ilişkiler, insan ilişkileri eğitimi, sosyal beceri eğitimi vb. kastedilir. Öncelikle yeniden eğitim çalışmasında, psikolog, suçlu çocuk ve gencin suçu, suçlunun kişiliği, suçlunun çevresi ve ayrıntılı olarak suçlunun geçmişi tespit edilir ve incelenir. Bütün bunlardan sonra psikolog uyumsuz davranışları olan bir çocuğun ne şekilde iyiye yönlendirebileceğine

karar verir. Anneyi disiplin konusunda uyarma, okulu bilgilendirme, koruma kurumuna çocuk ve ailesiyle düzenli görüşme ya da çocukla bizzat ciddi bir şekilde konuşma gibi birtakım öneriler ileri sürülebilir. Genç suçluların tedavisinde gerek problem, gerekse konunun işlenişi açısından yetişkin suçlulara kıyasla ayrılık görülür. Genç suçluyla çalışmak, onu iyiye yönlendirmek yetiştikine göre daha kolaydır. Yeniden eğitimin amacı, bireyi sadece anti-sosyal dürtülerden arındırmak değil, aynı zamanda onu anti-sosyal davranışa iten kötü çevresel koşulları ortadan kaldırarak gencin topluma uyumunu sağlamaktır. Bu evrede grup terapisi ve rehabilitasyon yöntemlerinden yararlanılabilir. Ülkemizde, çocuk ıslah ve ceza kurumlarında "*Yeniden Eğitim*" çalışmalarının temelinde, iş ve sanat eğitimiyle okul eğitimi ve öğretimi yer almaktadır.

İzleme ise kurumda eğitildikten sonra uyumlu olarak topluma kazandırılan genç kısmen çözülmüş ya da hiç çözülmemiş sorunları ile aynı çevre koşullarında tek başına kalmaktadır. Geçmişte suça neden olan etkenlerin yeniden genci suça itmemesi, bir anlamda gencin benzer sorunlar karşısında bırakılmamasına bağlıdır. İzleme evresinde gencin duygusal, toplumsal, ekonomik ve eğitimsel sorunlarının çözümünde yardımcı olacak uzman bir rehber ihtiyacı vardır. Gencin topluma yeniden uyum göstermesinde olduğu kadar, okul ve meslek seçimi konularında da uzman rehberin rolü büyüktür (Kağıtçıbaşı, 1996).

2.3. Çocukların Toplumla Uyumlu Olabilmeleri İçin Neler Yapılabilir?

Suçlu bir bireyle, suçlu olmayan birey arasındaki en belirgin fark, bilinçli bir şekilde suç teşkil edebilecek olayların farkına varması ve bu olayların meydana gelmesini önleyebilecek yöntemler üretebilmesidir. Bireyin bunu başarabilmesi büyük ölçüde sağlıklı bir toplumsallaşma sürecinden geçmesine bağlıdır. İnsan kişiliğinin maddi temelini oluşturan ve doğuştan getirilen gizil güçler, yetenek, zekâ, bedensel özellikler, insanın içinde geliştiği toplumsal ortamda anlam kazanır. Çocukları topluma uyumlu bireyler olarak yetiştirmek bu yüzden önemlidir. Burada en büyük görev anne-baba ve öğretmenlere düşmektedir. Anne-baba ve öğretmenler çocuklara verdikleri eğitimle topluma uyumlu, sorumluluk sahibi, karşılaştığı çatışma ve problemleri sağlıklı bir şekilde çözebilen, kendisi ve diğer insanlarla barışık bir birey olmalarına ya da yukarıda anlatılanların tam tersi özelliklere sahip bir birey olmalarına sebep olabilirler. Bu yüzden anne-baba ve öğretmenler çocuklarına öncelikle ailenin ve toplumun kurallarını doğru bir biçimde, şiddet uygulamadan öğretmelidir. Bununla birlikte çocuklara sorumluluk duygusunun da verilmesi gerekmektedir. Çünkü sorumlu davranmayan bireylerin topluma uyumlu olması güçtür. Anne-babalar, toplumun gelenek ve göreneklerini, genel eğilimlerini, kültürünü ve ahlâk anlayışlarını sonraki kuşaklara aktarmak ile görevlidir. Çocuklar sorumluluk duygusuyla doğmazlar. Ancak sorumluluk sahibi olmayı öğrenme, pek çok kişinin sandığından daha çabuk başlar. Çocuğun doğduğu andan itibaren çevresinde sezindiği olaylar, anne-babanın ona karşı gösterdiği özen ve bakım sorumluluklarını yerine getirme biçimi onda ilk etkileri oluşturur. Anne-babalar ve öğretmenlerin çocukların eğitiminde bir diğer yapması gereken şey onların karşılaştıkları kişilerle aralarında oluşabilecek çatışma ve problemlere sağlıklı çözüm yolları üretebilmelerini sağlamaktır. Çocuklara verilebilecek bir diğer eğitim ise duyuşsal davranış eğitimidir. Duyuşsal davranış eğitimi inançlar, değerler, tutumlar ve ilgilerin gelişiminden çok daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Duyuşsal davranış eğitimi alanı, bireyin kendi benliğini gerçekçi bir gözle tanıması için;

- Kendini ifade etme anlamında cesaret ve dürüstlüğün gelişimini,
- Kendini daha olumlu bir biçimde değerlendirme isteğini geliştirmeyi,
- İyi insan ilişkileri kurabilmek için insanlara saygılı, sıcak ve dürüst davranmayı,
- Kendini gerçekleştirme ve tutumların gelişimini kapsar.

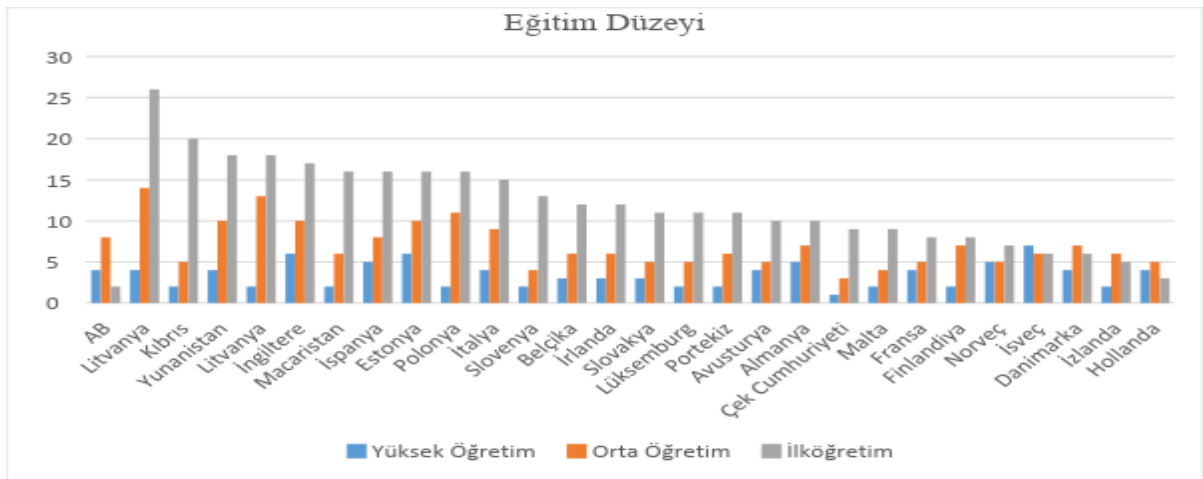
2.4. Eğitimin Getirileri ve Yoksulluk

Yoksulluk olgusu, yarım asırdır dünya tarihinin önceki dönemlerine nazaran artan bir şekilde araştırmacıların ilgi odağı olarak yerini almıştır. Tanım ve ölçümleri üzerinde bir uzlaşma bulunmamakla birlikte son yıllarda yoksulluğun sadece kişi başına düşen milli gelir baz alınarak açıklanamayacağı şeklindeki düşünce giderek yaygınlaşmaktadır. Aktan & Vural (2002) yoksulluk tanımlanırken; "*düşük gelir düzeyi*", "*yetersiz ve dengesiz beslenme ile sağlıksızlık*", "*sosyal yalıtım ve düşük sosyal katılım*", "*psikolojik ve ekonomik bireysel güvensizlik*", "*şoklara açıklık ve risk ve belirsizliğe cevap verememe*", "*doğal çevrenin bozulması ve sosyal çevrede kısır döngü*" gibi bazı aksaklıkların bir bütün olarak algılanması gerektiğine işaret etmektedir. Dünya ölçeğinde eğitim düzeyi ile refah seviyesi arasında bir doğru orantı mevcuttur. Ayrıca eğitim kişilerin toplumsal statülerini değiştirebilmesi için önemli imkânlar sağlar. Özellikle Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmalarda bu vurgu oldukça belirgindir (Bonal, 2004). Yoksullukla eğitim arasında ayrıca kısır döngü şeklinde ifade edilebilecek bir ilişki de mevcuttur. Yoksulluk arttıkça eğitim imkânlarına erişim azalmakta, eğitim düzeyi düştükçe de yoksulluk artmaktadır. Yoksulluk araştırmalarının çok büyük bir kısmı politika önerisi olarak yoksulların eğitim imkânlarının artırılmasına değinmektedir; ancak bunun ne şekilde yapılacağına dair öneriler çoğu zaman belirsiz kalmaktadır (Demir, 2006). Bu çalışmada öncelikle eğitimin bireysel ve toplumsal getirileri yoksulluk bağlamında ele alınacak, eğitim düzeyi ve yoksulluğa ilişkin veriler analiz edilecek son olarak, yoksulluk bağlamında eğitim politikalarının kısa bir değerlendirilmesine yer verilecektir. Eğitimin bireysel ve toplumsal getirileri ile ilgili birçok araştırma yapılmakta ve bu çalışmaların büyük kısmında eğitimin hem bireysel hem de toplumsal gelişmeye katkıları tespit edilmekte; eğitimin maliyetlerinin üzerinde bir getirisi olduğu vurgulanarak beşeri

sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi önerilmektedir. Gelir dağılımı dengesinin sağlanması ve yoksullukla mücadelede eğitimin önemi ön sıralarda gelmektedir. Eğitim bireysel anlamda gelir artmasına katkıda bulunurken ulusal düzeyde ise ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır (Sarı, 2003). Eğitimin bireye daha fazla gelir sağlaması, kısa ve uzun vadeli toplumsal çevresel değişimlere daha kolay uyum sağlayabilmesi, siyasal ve toplumsal katılımı artırması, risklere karşı korunmayı artırması gibi fonksiyonlarının olduğu genel kabul görmektedir (Ereş, 2005).

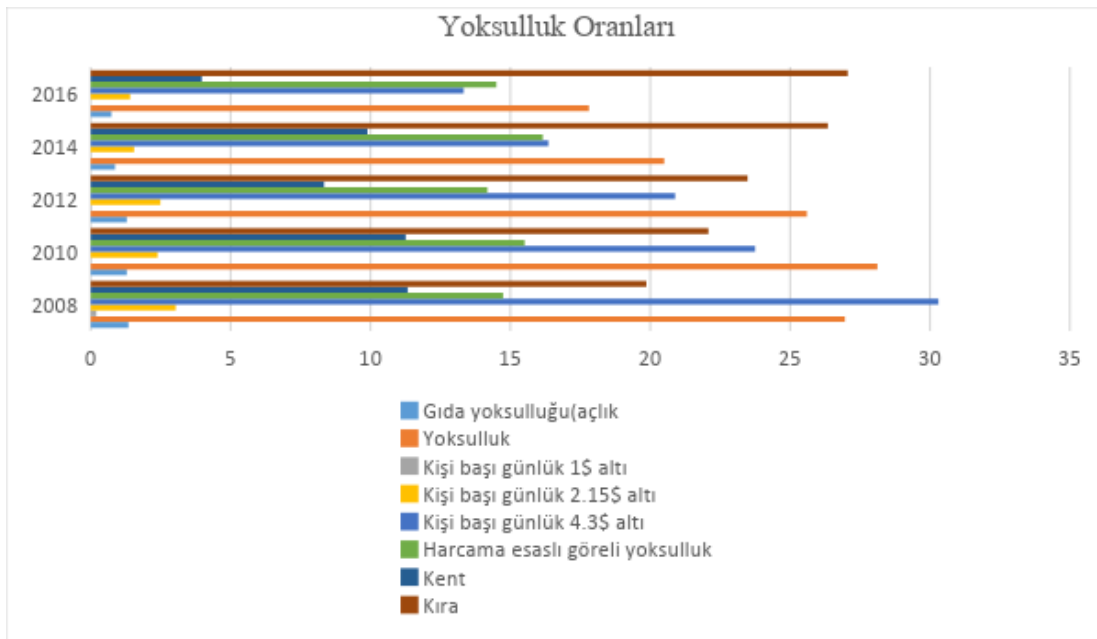
3. AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Eğitim ve Yoksulluk

McPake & Bhatti (1999) Avrupa Komisyonu’nun 1994 yılında hazırladığı rapora göre Avrupa’da toplumsal hareketlilik düşüktür ve eğitimde de alt sınıflardan gelen ailelerin çocuklarının ebeveynleri ile benzer bir kaderi paylaştıkları ifade edilir. Buna karşın Avrupa Birliği politika kurumlarının terminolojisinde yoksulluk kavramı pek kullanılmaz. Bunun yerine sosyal dışlanma-içerme gibi kavramlar tercih edilmektedir. Mc Pake & Bhatti (1999) Avrupa Birliği’nde köklü biçimde devam eden eğitim yapısındaki eşitsizliklerin dikkate alınmadığını iddia etmektedirler. Avrupa ölçeğinde işsizlik oranları yapısal nedenlerle arttığı dönemlerde beyaz, orta ve üst sınıflar bu durumdan etkilenmez. Ancak alt sosyal sınıflarla, etnik, dini ve kültürel davranışları nedeniyle “farklı” olarak görülen grupların ekonomik değişimlere karşı korunmasız halledirler. Bu nedenle Avrupa’da eğitim bilimcilerin eğitimin eşitsizlikleri nasıl sürdürdüğüne dair bir farkındalık sahibi olması gerektiği önerilmektedir.

Şekil 2. AB Ülkelerinde Son Eğitim Düzeyine Göre Yoksulluk Riski (Eurostat; 2018).

Avrupa Birliği ülkelerinde eğitim durumlarına yoksulluk oranlarının yer aldığı Şekil 2’de Doğu Avrupa ülkelerinde yoksulluk oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşın İskandinav ülkeleri ile Orta Avrupa ülkelerinde genel olarak yoksulluk oranları daha düşüktür. Şekilde eğitim seviyesi ile yoksulluk arasında ters bir orantı gözükmemekte, eğitim seviyesi yükseldikçe yoksulluk oranları düşmektedir. Türkiye’de yoksulluk ve eğitim ilişkisini Türkiye İstatistik Kurumu’nun eğitim durumuna göre yoksulluk verilerinin yanı sıra mikro düzeyde eğitim durumuna işgücünün durumu, hane halklarının eğitim harcamaları üzerinden takip edebiliriz. Makro düzeyde ise eğitim harcamalarının finansmanı ve eğitim yatırımları yol gösterici olabilir.

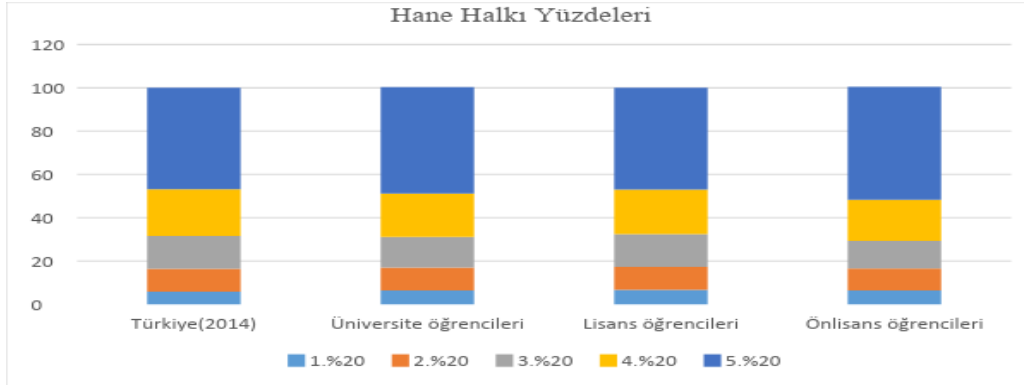
Şekil 3. Hesaplama Türlerine Göre Yoksulluk Oranları (TUİK, 2018).

Yukarıdaki şekilde kırsal ve kent yoksulluğu arasında 2008 yılından bu yana artan uçurumu göstermektedir. Kent yoksulluğu azalırken, kırsal yoksulluk artmaktadır. Buna göre kırsal alanlarda yaşayan nüfusun % 27’si

yoksulluk sorunu ile karşı karşıyadır. Gıda + Gıda dışı yoksulların toplam oranı % 17,81 iken, harcama esaslı ölçüme göre nüfusun % 14,51'i yoksulluk sınırı altında kalmaktadır.

3.1. Ekonomik Özelliklerin Yükseköğretimden Yararlanma Üzerindeki Etkileri

Şekil 4'de Türkiye'deki toplam hane halkı gelirlerinin % 20'lik hane halkı gruplarına göre dağılımı görülmektedir. Buna göre, % 20'lik hane halkı gruplarından birincisi toplam gelirin % 5,8'ini, ikincisi % 10,6'sını, üçüncüsü % 15,2'sini, dördüncüsü % 21,5'ini ve beşincisi % 46,9'unu almaktadır. Beşinci % 20'lik dilimin toplam gelirden aldığı payın (% 46,9) birinci % 20'lik dilimin aldığı payın (% 5,8) sekiz katını aştığı ve birinci yüzdilik dilimden itibaren alınan payın katlanarak yükseldiği izlenmektedir. Toplam gelirin % 68,4'ünün dördüncü ve beşinci yüzdilik dilimlerde toplandığı görülmektedir. Bu oranlar ekonomik olanaklarla elde edilebilecek yararların adil olmayan biçimde belirli gruplarda toplanma olasılığı anlamına gelmektedir.

Şekil 4. Gelire Göre Sıralı %20'lik Türkiye ve Üniversite Öğrencileri Hane Halkı Gruplarının Yıllık Kullanılabilir Gelirlerinin Yüzdelik Dağılımları (TUİK, 2015).

Şekil 4'te gelire göre sıralı % 20'lik hane halkı grupları olarak üniversite öğrencilerinin toplam hane halkı gelirlerinin paylaşımına bakıldığında Türkiye genelindeki paylaşıma benzer bir dağılımın olduğu görülmektedir. Buna göre, % 20'lik hane halkı gruplarından birincisinin toplam gelirin % 6,4'ünü, ikincisinin % 10,6'sını, üçüncüsünün % 14,1'ini, dördüncüsünün % 20,1'ini ve beşincisinin % 49,1'ini aldığı görülmektedir. Bu sonuçlar lisans ve ön lisans programlarına devam eden öğrencilere göre ele alındığında Türkiye genelinde benzer olduğu görülmektedir. Yine lisans öğrencileri ile ön lisans öğrencileri hane halkı gruplarının gelir payları birbirine benzer görünmektedir. Yalnızca beşinci yüzdilik dilimde yer alan ön lisans öğrencileri hane halkı payının lisans öğrencilerinden % 5 daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde; gelir dağılımındaki çarpıklığın yükseköğretime girişi etkilemediği sonucuna varılabilir. Başka bir deyişle, daha yüksek gelirli hane halkı gruplarından gelen öğrencilerle daha düşük gelirli hane halkı gruplarından gelen öğrencilerin yükseköğretimde benzer oranlarda temsil edildikleri söylenebilir. Ancak, bu sonucun sahip olunan ekonomik olanakların yükseköğretime girişte hiçbir etkisinin olmadığı biçiminde değerlendirilmemesi gerekir. Gelir durumu yükseköğretime girişi doğrudan etkilemese bile, hangi üniversite ya da programa girildiği üzerinde etkili olabilmektedir. Daha yüksek gelirli ailelerden gelen öğrenciler bazı programlarda daha fazla temsil edilebilmektedir. Bu çalışma verilerinin elde edildiği üç üniversitede öğrencilerin yıllık ortalama hane halkı gelirlerine fakülteler bazında bakıldığında bu durum açıkça görülmektedir (Ekinci, 2011).

3.2. Yerleşim Birimlerinin Yükseköğretime Girişte Etkisi

Birçok araştırmada öğrencinin anne ve babasının yaşadığı yerleşim yerinin özellikleri ile öğrencilerin bir üst öğrenime devam edebilmeleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konmaktadır (Yılmaz Fındık, 2016). Bu ilişkinin kaynağı, yerleşim yerinin sağladığı sosyo-kültürel ve ekonomik olanakların yansırı buralarda sunulan eğitim olanaklarının niteliğidir. Tablo 1'de Türkiye nüfusunun ve öğrencilerin anne ve babalarının halen oturulan yerleşim birimlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir. Buna göre, Türkiye nüfusunun % 75'i il ve ilçe merkezlerinde, % 25'i de belde ve köylerde yaşamaktadır.

Tablo 1: Türkiye Nüfusu ve Üniversite Öğrencilerinin Yerleşim Birimlerine Göre Dağılımı

	Türkiye (2014)*		Üniversiteler(2014-2016)	
	Sayı	%	Sayı	%
İl ve ilçe	53 611 723	75,0	4 546	92,6
Kadın	26 664 917	49,7	2297	50,5
Erkek	26 946 806	50,3	2249	49,5
Belde ve köy	17 905 377	25,0	364	7,4
Kadın	8 951 029	50,0	166	45,6
Erkek	8 954 348	50,0	198	54,4
Toplam	71 517 100	100,0	4 910	100,0

Kaynak: TUİK. (2015). *İstatistiklerle Türkiye 2015*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

Üniversite öğrencilerinin geldikleri yerleşim birimlerinin dağılımına bakıldığında, öğrencilerin yalnızca % 7,4'ünün toplam nüfusun % 25'inin yaşadığı belde ve köylerden geldiği görülmektedir. Bunun anlamı, kırsal yerleşim birimlerinde yaşayan ailelerden gelen çocuklar yükseköğretimde kendi paylarının çok altında bir oranla temsil edilmektedirler. Bir başka deyişle, kentsel bölgelerde yaşayan ailelerin çocukları yükseköğretimden daha yüksek oranlarda yararlanmaktadır. Ayrıca kırsal kesimden gelenler arasında cinsiyet bakımından bir dengesizliğin olduğu ve erkeklerin yaklaşık % 10 daha fazla temsil edildikleri de söylenebilir. Yükseköğretime katılımdaki artışa karşı, kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki farkın uzun yıllar fazla bir değişiklik göstermediği daha önceki araştırmalara dayalı olarak da söylenebilir (Özguven, 1974; Mihçioğlu, 1989; Ekinci, 1999; Pakır, 2006; Polat, 2008). Bu bulguların ortaya çıkardığı sonuç çok büyük oranda kamusal kaynaklar ile sunulan yükseköğretim hizmetinden kırsal yerleşim birimlerinde yaşayan ailelerin çocuklarının oldukça düşük düzeyde yararlanmalarıdır. Bu sonuç birçok nedene bağlı olarak ortaya çıkabilir. Bunlardan birisi toplam nüfusun % 25'inin yaşadığı belde ve köylerde ortaöğretim kurumlarının bulunmaması ve ortaöğretimde okullaşma oranının kırsal kesimi de kapsayacak şekilde yeterince yüksek olmamasıdır. Bir diğeri ise, ilköğretim kademelerinde taşınmalı ve yatılı, pansiyonlu eğitim uygulamaları söz konusu iken, bu desteklerin ortaöğretim kademesi için geçerli olmamasıdır. Köy ya da beldede oturan bir aile eğer çocuğunu bir ortaöğretim kurumuna göndermek isterse, ulaşım, barınma ve beslenme gibi nedenlerden kaynaklanacak ek maliyetlere katlanmak durumundadır. Bu maliyetleri göze alamayacak durumda olanların bu eğitimden vazgeçmeleri mümkündür. Alan bazında bu çıkarımları destekleyecek bulgular mevcuttur (Long, Carpenter & Hayden, 1999). İkincisi sosyo-kültürel nedenlere bağlı engellerdir. Bu engellerden birisi kırsal kesimde anne ve babaların eğitim düzeyinin düşüklüğüdür. Eğitim düzeyinin düşüklüğü iki şekilde çocukların eğitimi üzerinde etkili olmaktadır. Birincisi aile içinde eğitimin yeterince önemsenmemesi, ikincisi ise çocuklarının eğitime destek olamamaları ve ailenin eğitime uygun bir etkileşim ortamı oluşturamamalarıdır. Ebeveynlerin dil düzeyinin, çocukların kavrama düzeyindeki etkisi buna örnek olarak verilebilir. Düşük eğitim düzeyi ve ekonomik özellikler kırsal yerleşim birimi ile birleştiğinde yükseköğretim öncesinde öğrencilerin tutum ve algılarının olumsuz etkilenmesi beklenebilir (Ekinci, 2011).

3.3. Yoksullukla Mücadelede Eğitim Politikaları

Ülkemizde istihdam olanaklarının sınırlılığı, düşük eğitim düzeyi, yoksulluğun ana nedenleri arasında gelmektedir (Aktan & Vural, 2002). Bu sorunların iyileştirilmesinde eğitim politikalarının hayati bir fonksiyonu bulunur. Yoksullukla mücadelede eğitim politikasının temel hedefi yoksul olan veya yoksulluk riski taşıyan öğrencilerin örgün ve yaygın eğitime erişimlerinin kolaylaştırılmasıdır. Eğitime erişim niceliksel bir göstergedir ve çoğu zaman tek başına yeterli olmamaktadır. Bu nedenle alınan eğitimden ne ölçüde verim alındığı yani niteliği de dikkate alınmalıdır. Temel eğitimin kırsal alanlarda durumuna bakıldığında, eğitime erişim ve eğitimden alınan verimi düşüren temel sorunların yanında yetersiz beslenme, sağlık, barınma imkânları ile aile ortamı eksikliği, diğer bir yandan da okullarda sınıf mevcutlarının yüksekliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Şenses, 2017). Kırsal kesimlerde ilköğretim sonrası okulların yetersizliği, belli yerlerde olmaması, eğitim için belirli bir gidere ihtiyaç duyulması, ailelerin işgücüne ihtiyaç duyması gibi nedenlerle çocukların temel eğitim sonrası okullara devam etmesi güçleşebilir. Bu nedenle temel eğitim programlarının eğitime erişimin artabilmesi için kredi, ulaştırma ve sağlık hizmetlerinin de geliştirilmesi gerekmektedir (Atchoarena & Gasperini, 2003). Kırsal kesimde taşınmalı eğitim ve Yatılı İlköğretim Bölge Okulları eğitime erişimi kolaylaştırma açısından başarı sağlamaktadır. Yoksullukla mücadelede yaygın eğitim etkinliklerinin tamamlayıcı bir rolü vardır. Yaygın eğitim yoluyla yeniden oryantasyon, toplumsal içerme fonksiyonu beklenmektedir. Son yıllarda eğitim faaliyetlerinin etkinliğini artırmak için yerel planlama ve uygulamaların önemine sıkça vurgu yapılmaktadır (Alpaydın, 2006). Yükseköğretim programları incelendiğinde özellikle meslek yüksekokullarının bölgesel bir çeşitliliği yansıttığı görülebilir. Ancak sınav ve puanlarla merkezi yerleştirme sisteminin olması, maliyetinin diğer öğretim düzeylerine göre yüksek olması gibi nedenlerle bu eğitim imkânlarının toplumun alt ekonomik katmanlarına ulaştırılması da güçleşmektedir (Tosuner, 2007).

4. Sonuç ve Öneriler

Bütün veriler değerlendirildiğinde eğitim ve yoksulluk arasındaki kısır döngü açık bir şekilde görülmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizde kır-kent ve coğrafi bölgeler arasında da yoksulluk ve eğitim profili büyük farklılıklar göstermektedir. Kırsal kesimlerdeki yoksulluk oranları bütün dünyadaki kentlere göre daha yüksektir. Bununla birlikte kentlerde de özellikle yoğun ve hızlı göçlerle oluşan, kent imkânlarından yeterince istifade edemeyen eğitim ve sosyo-ekonomik durum açısından ortalamanın oldukça altında kalan grupların varlığı da bilinmektedir. Eğitimde özel sektörün payının artıyor olması gelecekte yoksulların durumu daha da kötüleşecektir. Bu anlamda uygulanacak eğitim politikalarının bu riski bertaraf edecek şekilde planlanması gerekecektir. Eğitimin toplumsal eşitsizlikleri azaltıcı bir etkisi mevcuttur. Ancak alınan eğitimden eşit düzeyde getiriler elde etmek her zaman mümkün olmamaktadır. Yoksulluğu önlemede izlenecek eğitim politikalarının kır ve kentteki bu dezavantajlı grupların eğitime erişimini kolaylaştıracak bir mahiyette planlanması gerekecektir. Tüm öğrencilere eğitimde fırsat eşitliği sunan eğitim politikaları geliştirmek ve bu politikaları etkili bir şekilde uygulamaya geçirmek gerekmektedir.

Sosyo-ekonomik yapının başarıyı etkilediği bir gerçektir yalnız okul bu etkiyi güçlendirmek yerine azaltan bir konumda yer almalıdır. Son olarak, yoksullukla mücadele ile doğrudan ilgilenen bir kurumsallaşmanın olması kaynakların başarılı biçimde dağıtılmasını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda yoksulluğu önlemede kullanılan sosyal yatırımlar ve krediler, okur-yazarlık ve meslek eğitimi gibi uygulamalar bütünleşmiş şekilde örgütlenmeli böylece yoksulların gelişim süreçleri takip edilebilmelidir. Türkiye’de eğitimde kaliteyi yakalamak ve eğitim kalitesini tüm ülke geneline yaymak için her bir öğrencinin eğitim fırsatlarından eşit bir şekilde faydalanmasını ve tüm olumsuz koşullarına rağmen yüksek başarı gösteren öğrencilere daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir. Son yıllarda okur-yazarlık konusunda çeşitli kampanyalar düzenlenmesine karşın nüfusun hala % 10’luk bir kısmı okur-yazar değildir. Böyle bir entegrasyon ile çeşitli yoksulluk yardımı alan kişilere okur-yazarlık ve mesleki eğitime katılma zorunluluğu getirilerek yoksulluk eğitim döngüsünden kurtulmalarına katkı sağlanabilir. Okuma becerileri, öğrencilerin eğitimlerini devam ettirmeleri ve toplumda başarılı bir birey olmaları için oldukça önemlidir. Bu sebepten öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesi ve okumaya duydukları ilginin artırılması gerekmektedir bu da ancak okulda gerçekleştirilebilir. Okul öğrenciyi hızla gelişen ve değişen dünyayla mücadele etmeye hazırlayan en etkin kurumdur. Bu yüzden okulun gerekli araçları öğrencilere sunması ve öğrencilere uygun ortam sağlaması gerekmektedir. Bunun yanında etkili öğrenme stratejilerinin farkında olmak ve bu stratejileri uygun yerlerde etkili bir şekilde kullanmak gerekmektedir. Bu sebeple ailelerin, öğretmenlerin ve okulun, öğrencilerin iyi bir öğrenci olmaları için farkındalık oluşturmaları gerekmektedir. Düzenli ve iyi bir rehberlik programı, öğrenciler için çok faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aikens, N. L. & Barbarin, O. (2008). Socioeconomic differences in reading trajectories: The contribution of family, neighbourhood, and school contexts. *Journal of Educational Psychology*, 100 (2), 235-251.
- Aktan, C. C. & Vural, İ. Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri, Coşkun Can Aktan (ed.), *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.
- Alpaydın, Y. (2006). *Contribution of municipalities to adult education: ISMEK Case*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Atchoarena, D. & Gasperini, L. (2003). *Education for rural development: towards new policy responses*. Paris: UNESCO Publishing.
- Bal, H. (2014). *Sosyolojide yöntem ve araştırma teknikleri*. Bursa: Sentez Yayınları.
- Bonal, X. (2004). Is the world bank education policy adequate for fighting poverty? Some evidence from latin america. *International Journal of Educational Development*, 24 (6) 649–666.
- Borman, G. D. & Rachuba, L. T. (2001). *Academic success among poor and minority students: an analysis of competing models of school effects*. The Center for Research on the Education of Students Placed at Risk (CRESPAR), Report No: 52.
- Coşkun, M. K. (2010). *Engellilere yönelik hizmetler: Amasya örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Çağlar, D. (1981). *Uyumsuz Çocuklar ve eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Demir, S. (2006). *Birleşmiş milletler kalkınma programı insani gelişme endeksi ve Türkiye açısından değerlendirme*. DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara. Alınan yer <http://file.setav.org/Files/Pdf/bm-kalkinma-programi---turkiye-degerlendirmesi.pdf>. Erişim Tarihi: (29.09.2018).
- Ekinci, C.E. (1999). *Hacettepe ve Erciyes üniversiteleri öğrencilerinin yükseköğretimin finansmanına ilişkin görüşlerinin öğrencilerin sosyo-ekonomik özellikleri temelinde değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ekinci, C.E. (2011). Bazı sosyoekonomik etmenlerin Türkiye’de yükseköğretime katılımı üzerindeki etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 281-297.
- Ereş, F. (2005). Eğitimin sosyal faydaları: Türkiye-Avrupa karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 33 (166). Alınan yer https://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/167/index3-eres.htm. Erişim Tarihi: (19.08.2018).
- Eurostat (2018). *Participation in education in the EU*. Alınan yer: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics.explained/index.php?title=File:Participation_in_education.png. Erişim Tarihi: (11.06.2018).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *Family and human development across cultures: A view from the other side*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Long, M., Carpenter, P. & Hayden, M. (1999). *Participation in Education and Training, 1980-1994. Longitudinal Surveys of Australian Youth. Research Report*. Australia: ACER Customer Service, Private Bag 55, Camberwell, Victoria 3124.
- Maughan, B. (1988). School experiences as risk/protective factors. M. Rutter (Eds.), *Studies of psychosocial risk*. New York: Press Syndicate of the University Of Cambridge.
- McPake, J. & Bhatti, G. (1999). Education and poverty in Western Europe, *Prospects*, 29 (4), 551-559.
- Mihcioglu, C. (1989). *Eğitimde yöreler arası dengesizliğin neresindeyiz? 1965-1976-1987*, Ankara: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yayınları.

- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2010). *PISA 2009 results: Overcoming social background—equity in learning opportunities and outcomes (Volume II)*. Paris, France. Alınan yer <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/48852584.pdf>. Erişim Tarihi: (25.06.2018).
- Özalp, A. (2015). *Dezavantajlı gruplar ve sosyal bilgiler*. A. Öcal (Ed.), Çocuk Suçluluğu (ss.94-115). Ankara: Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.
- Özguven, İ.E. (1974). *Üniversite öğrencilerinin başarılarını etkileyen zihinsel olmayan faktörler*. Ankara: H.Ü. Basımevi.
- Pakır, F. (2006). *Aile sosyoekonomik ve demografik özellikleri ile mezun olunan lise türünün öğrencilerin üniversite giriş sınavları üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Polat, G. (2008). *Sosyal-ekonomik değişkenlerin yükseköğretim öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Sarı, R. (2003). Gelir dağılımında eğitim faktörü: kentsel bazda bir örnek. *AÜ. SBF Dergisi*, 58 (2), 179-189.
- Şenses, F. (2017). *Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk* (8. Baskı). İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş.
- T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2009). *Kentleşme Şûrası 2009- Kentsel yoksulluk, göç ve sosyal politikalar*. ANKARA: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Kentleşme Şûrası Genel Sekreterliği.
- Tosuner, Ö. (2007). *Dünya bankası ve yoksullukla mücadele*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- TÜİK. (2015). *İstatistiklerle Türkiye 2015*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- TÜİK, (2018). *Yoksulluk Araştırması Sonuçları 2018*. Alınan yer www.tuik.gov.tr. Erişim Tarihi: (21.04.2018).
- Yavuzer, H. (1993). Çocuk ve suç. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz Fındık, L. (2016). What makes a difference for resilient students in Turkey? *Eurasian Journal of Educational Research*, 64, 91-108. Alınan yer: <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2016.64.5>. Erişim Tarihi: (11.05.2018).
- Yılmaz Fındık, L. & Kavak, Y. (2013). Türkiye'deki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin PISA 2009 başarılarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19 (2), 249-273.